

Dydaktyka szkolna dla kandydatów na nauczycieli

Bereźnicki Franciszek

Dydaktyka to jedna z najważniejszych nauk pedagogicznych w procesie kształcenia kandydatów na nauczycieli. Przyszły nauczyciel w trakcie studiowania dydaktyki rozumianej jako teoria kształcenia (nauczania – uczenia się i wychowania) powinien zdobyć podstawowe wiadomości i umiejętności dotyczące formułowania celów kształcenia, stosowania zasad, metod, form i środków dydaktycznych. [...]

Mając na uwadze ułatwienie studentom pedagogiki i kierunków nauczycielskich nabycia niezbędnych kompetencji ułatwiających start zawodowy, niniejsza publikacja ujmuje podstawową wiedzę dydaktyczną i najważniejsze umiejętności w pracy nauczyciela.



Dydaktyka szkolna dla kandydatów na nauczycieli stanowi zmienione i rozszerzone wydanie *Zarysu dydaktyki szkolnej* (F. Bereźnicki). Zmianie poddano tytuł oraz samą treść, poszerzając ją o wybrane i poprawione zagadnienia zawarte w publikacji *Podstawy kształcenia ogólnego* (F. Bereźnicki).

W niniejszej książce zawarto wiedzę, która wynika z Autora kilkudziesięcioletniej pracy dydaktyczno-naukowej w szkolnictwie ogólnokształcącym i wyższym, a także z własnych przemyśleń teoretycznych przedstawionych w wielu publikacjach dydaktycznych. Wykorzystał tu bogaty dorobek naukowy i poglądy znanych i cenionych dydaktyków, a jednocześnie

profesorów uniwersyteckich, m.in. K. Denka, C. Kupisiewicza, T. Lewowickiego, K. Kruszewskiego, S. Palki, J. Półturzyckiego, M. Śnieżyńskiego, W. Zaczyńskiego i najbardziej cenionego W. Okonia, twórcy teorii kształcenia wielostronnego, a także wielu innych. „Ich prace tworzą dzisiaj nowy kształt polskiej teorii kształcenia”.

Zadaniem niniejszego podręcznika jest prezentacja podstaw wiedzy teoretycznej i praktycznej, która winna być uzupełniona i rozszerzona przy wykorzystaniu dorobku naukowego współczesnych dydaktyków. W książce

Autor zwraca uwagę na zagadnienia bezpośrednio przydatne w organizowaniu i kierowaniu procesem uczenia się, a szczególnie na potrzebę wzbogacania i stosowania aktywizujących metod i środków dydaktycznych, na unowocześnianie lekcji, optymalizowanie sprawdzania i oceniania uczniów. Ważnym zagadnieniem jest także samodzielne uczenie się uczniów, dlatego wyeksponowałem problematykę metod uczenia się, które są podstawą ich aktywności poznawczej i samokształceniowej.

Poznanie teoretycznej, a częściowo praktycznej strony procesu kształcenia wchodzi w skład przygotowania studentów do zawodu nauczycielskiego. Jest to jednak przygotowanie tylko częściowe, jego uzupełnienie stanowią praktyka i ciągłe doskonalenie teoretyczne.

Rozdziały w książce są podporządkowane strukturze wiedzy dydaktycznej. Pracę kończy dość obszerna bibliografia o charakterze dydaktycznym, łącząca się z kształceniem i edukacją szkolną. Wykaz literatury pozwoli na poszerzenie i pogłębienie wiedzy teoretycznej w toku studiów i pracy nauczycielskiej.

Spis treści

Wprowadzenie

I. Przedmiot i zadania dydaktyki szkolnej

1. Pojęcie dydaktyki szkolnej
2. Przedmiot i funkcje dydaktyki szkolnej
3. Podstawowe pojęcia dydaktyczne
 - 3.1. Kształcenie
 - 3.2. Uczenie się szkolne
 - 3.3. Nauczanie szkolne
4. Integracja nauczania – uczenia się z wychowaniem
5. Metody i techniki badań dydaktycznych

II. Cele nauczania – uczenia się szkolnego

1. Wartości a cele nauczania – uczenia się
2. Cele nauczania – uczenia się
3. Taksonomia celów nauczania – uczenia się
4. Operacjonalizacja celów nauczania – uczenia się

III. Programy i treści nauczania – uczenia się szkolnego

1. Programy nauczania – uczenia się
2. Treści nauczania – uczenia się, pojęcie i kryteria ich doboru
3. Teorie doboru treści nauczania – uczenia się
4. Podręczniki szkolne

IV. Proces nauczania – uczenia się

1. Podstawy filozoficzne i psychologiczne procesu nauczania – uczenia się
2. Pojęcie procesu nauczania – uczenia się
3. Realizacja procesu nauczania – uczenia się szkolnego
4. Teoria nauczania – uczenia się wielostronnego
5. Samokształcenie w procesie nauczania – uczenia się
- V. Zasady nauczania – uczenia się
 1. Pojęcie i klasyfikacja zasad nauczania – uczenia się
 2. Przegląd zasad kształcenia (nauczania – uczenia się)

VI. Metody nauczania i uczenia się szkolnego

1. Pojęcie metody nauczania i uczenia się
2. Podział metod nauczania
3. Przegląd metod nauczania
 - 3.1. Metody podające
 - 3.2. Metody problemowe
 - 3.3. Metody eksponujące
 - 3.4. Metody praktyczne
 - 3.5. Metody utrwalania materiału
 - 3.6. Kryteria doboru metod nauczania
4. Metody uczenia się
 - 4.1. Metody recepcyjne (uczenie się przez przyswajanie)
 - 4.2. Metody heurystyczne (uczenie się przez odkrywanie i badanie)
 - 4.3. Metody ekspresyjne (uczenie się przez przeżywanie)
 - 4.4. Metody ćwiczebne (uczenie się przez działanie)

VII. Formy organizacyjne nauczania – uczenia się szkolnego

1. Formy organizacyjne nauczania i uczenia się
2. Istota systemu klasowo-lekcyjnego
3. Lekcja jako podstawowa forma nauczania i uczenia się
4. Struktura lekcji
5. Rodzaje i typy lekcji
 - 5.1. Rodzaj lekcji podającej
 - 5.2. Rodzaj lekcji problemowej
 - 5.3. Rodzaj lekcji ćwiczeniowej
 - 5.4. Rodzaj lekcji eksponującej
6. Organizacja domowej nauki uczniów
7. Organizacja zajęć pozalekcyjnych
8. Wycieczki szkolne
9. Formy organizacyjne uczenia się

VIII. Środki dydaktyczne w procesie nauczania – uczenia się szkolnego

1. Pojęcie i funkcje środków dydaktycznych
2. Klasyfikacja środków dydaktycznych
 - 2.1. Środki słowne
 - 2.2. Proste i techniczne środki wzrokowe
 - 2.3. Techniczne środki słuchowe
 - 2.4. Środki wzrokowo-słuchowe (audiowizualne)
3. Komputer i Internet w nauczaniu – uczeniu się
4. Wykorzystanie środków dydaktycznych

IX. Planowanie pracy dydaktycznej

1. Pojęcie planowania pracy dydaktycznej
2. Rodzaje planów pracy nauczyciela
3. Przygotowanie rzeczowe i metodyczne nauczyciela do lekcji
4. Kontrola wykonania planów dydaktycznych

X. Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć szkolnych uczniów

1. Sprawdzanie i pomiar osiągnięć szkolnych uczniów
 - 1.1. Pojęcie, cele i funkcje sprawdzania
 - 1.2. Formy sprawdzania

- 1.3. Metody sprawdzania
- 1.4. Formy i metody samokontroli
- 1.5. Testy osiągnięć szkolnych
- 1.6. Ilościowe i jakościowe badania efektów kształcenia
- 2. Ocenianie osiągnięć szkolnych uczniów
 - 2.1. Pojęcie oceniania szkolnego
 - 2.2. Przedmiot i kryteria oceny szkolnej
 - 2.3. Formy i metody oceniania szkolnego
 - 2.4. Sprawdzanie i ocenianie wewnątrzszkolne i zewnętrzne

XI. Praca z uczniem zdolnym i opóźnionym w nauce szkolnej

- 1. Uczeń zdolny i jego cechy
- 2. Formy pracy z uczniami zdolnymi
- 3. Niepowodzenia w nauce szkolnej i ich rodzaje
- 4. Przyczyny niepowodzeń w nauce szkolnej
- 5. Praca z uczniem opóźnionym w nauce szkolnej

Bibliografia